

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS
TA‘LIM VAZIRLIGI**

URGANCH DAVLAT UNIVERSITETI

ILM SARCHASHMALARI

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining FILOLOGIYA, FALSAFA, FIZIKA-MATEMATIKA hamda PEDAGOGIKA fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrdir.

5.2021

**научно-теоритический методический журнал
Издаётся с 2001 года**

Urganch – 2021

Ахмадов Олимжон Шодмонович (БухДУ Педагогика кафедраси ўқитувчиси)
**БУХОРО АМИРЛИГИДА ЯНГИ УСУЛ МАКТАБЛАРИ ФАОЛИЯТИ. ЮТУҚЛАРИ ВА
 МУАММОЛАР**

Аннотация. Ушбу мақолада Бухорода XIX аср охири – XX аср биринчи чорагида таълим-тарбия муаммоларига бағишлаб яратилган манбалар ва адабиётлар илмий жиҳатдан таҳлил қилинган.

Аннотация. В данной статье научно исследованы на основе источников и литературы проблемы образования и воспитания в Бухаре в конце XIX и первой четверти XX века.

Annotation. In the following article, the sources and literature related with the education-upbringing in Bukhara in the end of 19th first quarter of the 20th century is scientifically analyzed.

Калим сўзлар: манба, манбаашунослик, таълим, тарбия, узлуксиз таълим, тадқиқот, мақола, дастур, тизим, анъанавий таълим, мактаб, мадраса.

Ключевые слова: источник, источниковедение, образование, воспитание, системное образование, исследование, статья, программа, система, традиционное образование, школа, медресе.

Keywords: source, source studiers, education-upbringing, chain education, study, article, program, system, nontraditional education, school, madrasah.

Бухоро амирлигида янги усул мактабларидаги таълим-тарбия амирликда XIX аср охирида вужудга келган. Янги мактабларга усули – савтия, тадрижия (ривожланувчи товуш усули) деб ном берилган. 1911 йилнинг бошларида Муқомилиддин Бурхонов томонидан Бухорода янги усул мактаби очилади. Ушбу мактабдаги ўқувчилар сони 40 нафардан ортиқ бўлган.¹ Бухородаги жадид мактаблари ичида Муқомилиддин Бурхонов ташкил этган мактаб ўзининг жиҳозланиши билан ажралиб турган, унда ойнали деразалар, темирдан ясалган печкалар мавжуд эди. Янги ўқувчини қабул қилиш, синфдан-синфга кўчириш, мактабни битириш қатъий тартибда бўлган, ўқувчилар билимини баҳолаш 6 баллик тизим билан амалга оширилган, имтиҳонлар ташкил этилиб, улар тартибот мақсадида ошқора, намойишкорона тарзда ўтказилган.²

Бухорода Амир Олимхон томонидан амалга оширилган тадбирлардан бири – мавжуд кичик-кичик (баъзан 3–4 нафар ўқувчидан ташкил топган) мактабларнинг йирикрок қилиб бирлаштирилиши, мактаб ўқитувчилари учун хазинадан маош тайинланиши бўлиб, бу соҳага озроқ бўлса-да ҳукуматнинг аралашаётганлигидан далолат берар эди.³ Бу ҳақда ўша давр матбуоти хабар қилади. 1911–1912 йилларда Бухоро амирлиги ҳудудида янги усул мактабларининг сони 57 тага етади.⁴ 1912 йилнинг 9 октябрида Чоржуйда Отахўжа (Отаулла Хўжаев)нинг янги усул мусулмон мактаби очилади. 1912 йилнинг бошларида “Ёш бухоролик”ларнинг фаол аъзоларидан бўлган Усмон Хўжа жадид мактабларидан бирини қайта ташкил этади.⁵

Усмон Хўжа ташкил этган жадид мактабларида таълим-тарбия жараёнлари бутунлай янги тартиблар асосида йўлга қўйилган эди. Болаларни ёшларига қараб синфларга бўлиш, бир кунда 4–5 соатдан ортиқ дарс ўтмаслик, ҳар бир дарсдан сўнг 10 дақиқалик танаффус жорий қилиш, асосий эътиборни дунёвий фанларни ўқитишга қаратиш, асосан, биринчи босқичда ўқувчиларнинг саводини чиқариш, жума ва якшанба кунлари дам олишни жорий қилиш, 10 ойлик таҳсилдан сўнг болаларга таътил бериш, ўқувчилардан вақти-вақти билан имтиҳон олиб туриш, болаларни ёруғ, мумкин қадар, шинам хоналарда ўқитиб, ўқитиш жараёнида кўرғазмали қурооллар: глобус ва хариталардан фойдаланиш қоидаларига эътибор қаратилган.⁶

1912 йилнинг охирларида Усмон Хўжанинг қариндоши Латиф Хўжа томонидан Говкушон маҳалласида янги мактаб очилади. Шаҳар савдогарлари ҳомийлигида ишлаган ушбу мактаб 2 синфдан иборат бўлиб, ҳар бир синфда 3 та глобус, китоблар, ўтириш ва ёзиш учун парталар,

¹ Йўлдошев Н. Маърифат фидойилари. “Гулистон”, Тошкент, 1991, 4, 20 – 21-бетлар.

² Гафаров Н. История культурно-просветительской деятельности джадидов в Бухарском эмирате. С. 86.

³ “Туркестанские ведомости”, 1911, 14 апрель.

⁴ Бендриков К.Е. Очерки по истории народного образования в Туркистане (1865–1924). С. 260.

⁵ Бобожонова Ф.Х. Бухоро амирлигида таълим тизими. XIX аср охири – XX аср бошлари. Б., 2014, 101-бет.

⁶ Ўша жойда.

ўқувчиларга бериладиган дафтарлар, ўқув қуроллари, деворий тахта (доска) бўлган. Битта синфда бошланғич таълим олувчилар, иккинчисида эса олти ой таълим олганлар.

Дарсларни Усмон Хўжа ва “Ёш бухоролик”лар партияси аъзоси Мулла Ғулом Қодирали олиб борган. Дарслар Самарқандда нашр этилган форс-тожик тилидаги дарсликлар асосида олиб борилган. 30 кишидан иборат икки синф ўқувчиларининг барчаси Бухородаги бой савдогарларнинг фарзандлари бўлиб, улар тез ва тўғри ўқийдиган бўлишган. Мазкур мактабда тан жазоси қўлланилмаган.¹

1912 йилда Бозори Нав гузарида ўқитувчи Мулло Ҳамидхўжа уйида янги мактаб очилади, унда 32 нафар ўқувчи бўлиб, дарслар рус тилида олиб борилган. Ўқитувчи Мулла Вафо дарсларни Граменидкий дарслиги асосида олиб борган. Кўп ўқувчилар олти ойда рус тилида равон ёзиб ва ўқиб билган. Мулла Вафо мактабида 30–35 бола ўқиган. Бундан ташқари, яна бир қанча мактаблар фаолият кўрсатган. Бундай мактаблар Бухоро халқининг эътиборини қозонган ва ўзининг келажаги порлоқ эканлигини кўрсатган.²

Айрим жадид мактабларида, масалан, Усмон Хўжа, Ҳамидхўжа Меҳрий мактабларида бир неча ўқитувчи ишлаган, шунинг учун педагогика кенгаши фаолият кўрсатган, танаффус пайтида ўқитувчилар навбатчилик қилишган.

Мактаблар, кўпинча, унинг ташкилотчилари томонидан таъминлаб турилган, айрим ҳолларда, уларга бой-бадавлат кишилар ҳомийлик қилиб туришган. Булардан ташқари, мактабларнинг таъминоти ота-оналар томонидан бериладиган ўқиш пули ҳисобидан ҳам йўлга қўйилган. Масалан, Абдулвоҳид Мунзим (Бурхонов) ташкил этган мактабда ўқиш пули ойига 3 сўмни ташкил этган. Ўқувчиларнинг 15–20%, асосан, камбағалларнинг фарзанди бўлиб, улар бепул ўқитилган. Шуни ҳам эътироф этиш лозимки, янги усул мактабида ўқиш пули анъанавий мактабга нисбатан анча юқорирок бўлган, бу ўқув жараёнини ташкил этиш билан боғлиқ эди: анъанавий мактабда 6–10 йил ўқилса, янги усул мактабида 4 йил ўқитилган. Жадид мактабларида ўқитиш босқичлари ўқитиш усуллари ва ўқитиладиган фанлар аниқ бўлган.

Жадид мактаблари икки босқичда ташкил қилинган. Биринчи босқич бошланғич, иккинчи босқич ўрта деб аталди. Биринчи босқичда таҳсил муддати 4 йил (1–4-синфлар) бўлиб, биринчи йили форсча, арабча ёзув ва ўқиш ўргатилган. Қуръони каримдан суралар ёд олинган. Ҳисоб илми ўргатилган. Иккинчи йилида “Ҳафтияк”, иймон ва эътиқод дарслари, туркий, форсий ва арабий тилларда шеърлар ўқитилган. Учинчи йилида эса Қуръони карим, ислом ибодати, тажвид (қироат илми), Саъдийдан насихатлар (ахлоқ илми), туркий ва форсий тил (тилшунослик илми) ўргатилиб, ундан иншолар ёздирилган. Ҳисобдан турли таквимий ва иш юритиш каби зарурий жиҳатлар ўқитилган. Тўртинчи йилда Каломи шариф тафсири, муфассал тажвид, туркий ва форсий тилида назму наср (адабиёт), туркий ва форсий тил, ҳисоб, тарих ва жўрофия ўқитилган. Шунингдек, жадид мактабларида арифметика, география, табиатшунослик (қаттиқ асос, газ, ҳаво, иссиқ, совуқ), табиий билим асослари (шу жумладан, минералогия, ҳатто анатомия, химия ва физика элементлари) ўқитилган.³

1912–1913 йилларда мактаб очиш, унинг ўқув жараёнларини тўғри ташкил этиш ишида маълум даражада силжиш кузатилган. Қози Бурҳониддин каби мутаассибларнинг Бухородан қувлиши, айрим мансабдорларнинг вазифасидан четлаштирилиши оқибатида мактаблар масаласида вақтинчалик мўътадиллик вазияти юзага келади.

1912–1913 йилларда Бухоро шаҳрида мулло Абулқосим, Муқомолиддин Маҳсум, Ғиёс Маҳсум Ҳусайн томонидан яширин мактаблар очилиб, уларда 100 дан ортиқ бола ўқиган.⁴

Говкушон ҳовузи бўйида, Ҳовузи Арбоб гузарида мактаблар ишлай бошлайди. Пойи Остона гузарида русча ва мусулмонча мактаб очилади. Хиёбон гузарида Мирзо Исмоилбекнинг укаси томонидан катталар учун савод чиқариш мактаби ташкил этилиб, унда хат-савод ўргатиш, ҳисоб ва география ўқитилади.⁵

Бухоро шаҳрининг Мор Кушон ва иккинчи Хиёбон гузарларида очилган мактабларни шаҳарнинг бой савдогарлари таъминлаб турган. Абул Қосим мактабидаги ўқувчилар сони 300 нафар-

¹ Ҳайитов Ш., Бадриддинов С. Эслатилган китоб. 47-бет.

² Ўша жойда.

³ Туреунметова Г. XX аср бошларида Туркистон таълим-тарбия тизимида жадид мактаблари. 124-бет.

⁴ Ўша жойда. 270–275-бетлар.

⁵ Ўша жойда. 245-бет.

дан ортик бўлиб, ўқув икки сменада олиб борилиб, дарслар Техрон (Эрон)да нашр этилган дарсликлар асосида ташкил этилган.¹

Бухорода жадидчилик ғаракатининг жонкуярларидан бири Ота Хўжа Пўлатхўжаев (Отаулла Хўжаев)дир. У маслакдошлари билан янги усул мактабини очади, бир неча ойдан сўнг бу мактаб амир хукумати томонидан ёпиб қўйилади. Шундай бўлса-да, у тақиқларга қарамай, Бухорода яширинча кечки мактаблар очишда фаол қатнашади: Абдурауф Фитратнинг ўзи ҳам 1913–1914 йилларда Ота Хўжа Пўлатхўжаев билан бирга Шаҳрисабз ва Каркида мактаблар очиш билан машғул бўлган.

1914 йилда Бухорода ном чиқарган, машҳур Усмон Хўжанинг мактабида 200 нафар, Эшон Ҳомид Хўжанинг мактабида (Бозори Нав гузарида) 100 нафар, Мулла Вафонинг мактабида 80 нафар ўқувчи таълим олган. Булардан Мулла Вафонинг мактабида дарслар рус тилида олиб борилган.² Рус тилидаги мактабга, асосан, савдогар, тижоратчиларнинг болалари борган. Янги усул мактабларининг кўпчилигида майда савдогар ва камбағалларнинг болалари таълим олишган. Бунинг асосий сабаби ҳукумат томонидан жадид мактабига тазйиқ ўтказилиши эди. Шу боисдан бой табақа янги усул мактабидан хавфсирар эди.

1914 йилга келиб, Бухородаги барча янги усул мактаблари қаттиқ қаршиликка учрайди. Амирликнинг ўта мутаассиб руҳонийлари жадид мактаблари хусусида шундай “фатво” беришади: “У (яъни, мактаб) шариатга қарши. Биринчи йилда ўқувчилар газета ўқийди, иккинчи йилда озодлик талаб қилади, учинчи йилда эса олий ҳазратларини тахтдан ағдаради.”

Амирликнинг чекка ҳудудларидаги янги усул мактаблари ҳам тазйиққа учрайди. Масалан, Қорақўлдаги амалдор Гулом Қодирнинг мактаби ҳам 1914 йилда амирнинг фармони билан ёпилади.³

1914 йилда “Ойина” журналида Мирзо Улуғбек жоме масжидининг муаззини 5–6 минг киши ҳузурида “ким боласини усули жадид мактабига берса, ўзи кофир, хотуни талок”, деб айтгани ҳақида маълумот берилади.

Шунга ўхшаш маълумотни “Туркистон вилояти газетаси”да учратдик. Бу маълумотда: “Баъзи уламоларнинг фикрича, усули жадидни ўқиган бола кофир бўлар эмиш. Шунинг учун болаларни у ерга юборманглар, деганлар. Аммо у ерда Қуръон қондалари, фарзи-айн каби ислом асослари ўқитилар эди. Яна муллаларнинг баъзиси усули жадид мактабларида болалар стол-стулларда ўтиришини кўриб, бу кофирларнинг стули дер эдилар”.

1914 йил 4 июлда амир Олимхон, одатдагидек, жума намозига борган пайтида мутаассиб руҳонийлар янги усул мактабларини ёпиш тўғрисида шикоят қилишади. Қозикалон Бурҳониддин жадид мактабларини бадном қилувчи ва бу мактабларни тезда ёпишга қаратилган қуйидаги мазмунда амир Олимхонга ариза ёзади: “Амир марҳум даврларида уламанинг фатволари билан усули жадид мактабларининг ҳаром ва бидъатлиги собит бўлиб, жаноби олийнинг амрлари билан ёпилган эди. Бир неча вақтдан бери яна муфсид жадидлар бош кўтариб, шаҳарнинг ҳар тарафида мактаблар очиб, халқнинг болаларини бузиб, фитна ва фасод кўзғатиб юрибдурлар. Агар жаноби олийнинг амрлари билан ушбу мактаблар тезлик билан боғланмаса, муллабаччалар бу бидъатни барҳам бермоқ учун ўзлари кўзғалишлари аниқдир. У ҳолда мамлакатда фитна ва фасодлар кўпайиб, давлати олийга зарар етиши эҳтимолдир.”⁴

1914 йилнинг 5 июлида амир Саид Олимхоннинг фармони билан Бухородаги барча жадид мактаблари ёпилади, мактаб ташкилотчилари ва муаллимлари аксарияти шаҳардан чиқарилиб юборилади.

Хулоса. Хулоса ўрнида таъкидлаш жоизки, янги усул (усули-савтия) товуш чиқариб ўқиш мактабларининг Бухоро амирлигида пайдо бўлишида жадидчиликнинг “ғоявий отаси” Исмоилбак Гаспиралининг хизмати катта бўлган. Унинг 1893 йилда Боғчасарой (Қримда) Амир Абдулаҳад билан учрашиб, Бухорода “Музаффария” мактабига асос солишида “усули-савтия” мактаблари тарихи бошланди.

Янги усул мактаблари анъанавий мактаблардан қуйидаги жиҳатлари билан афзал эди:

¹ Бухоройи шариф. 1912, 29 ноябрь.

² Шарипов Р. Туркистон жадидчилик ҳаракати тарихидан. Тошкент, “Ўқитувчи”, 2002, 107-бет.

³ Айний С. Бухоро инқилоби тарихи учун материаллар. Асарлар, 1-том, 245-бет.

⁴ Шу манба.лар. 1 том, 210-бет.

– таълим жараёни синф-дарс тизимида олиб борилиб, ҳар бир соатдан сўнг орада 10 минутлик танаффуслар ўқувчиларга берилган, ўқувчилар стулларда ўтириб, ёруғ хоналарда таҳсил оларди. Уларга саводли татар муаллимлари ҳамда маҳаллий, хорижда ўқиб келган шахслар сабоқ берган;

– дарслар кўргазмалари куруллар (глобус, харита ва ҳоказо) орқали ўтилиб, ўқувчилар сабоқни куруқ ёдлаш билан эмас, балки товуш чиқариб ўқиганлар. Болаларнинг саводлари тез чиқиб, уларга кўпроқ дунёвий фанлар ўқитилган;

– мактабларнинг молиявий аҳволи, моддий-техник базаси, санитария-гигиена ҳолати эски мактаблардан яхши бўлиб, педагоглар кенгаши ташкил этилиб, мактабларда ўқитувчилар навбатчилик қилишган;

– Бухоро амирлигидаги янги усул мактаблари ўқувчиларга бошланғич таълим (1–4-синфлар) бериб, ота-оналар иштирокида имтиҳонлар қабул қилинган. Бироқ ўрта ва олий таълим тизими уларда йўлга қўйилмаган эди.

Янги усул мактаблари фаолиятида ҳам муаммолар мавжуд эди. Энг аввало, улар учун ягона ўқув дастури мавжуд эмаслиги, ҳар бир мактабда турли дарслик ва ўқув қўлланмалар ўқитилиши, муаллимларнинг етишмаслиги, асосан, бошланғич мактаб эканлиги, мактабларнинг хусусий ёхуд хайрия кўринишидалиги, шунингдек, молиявий муаммолар мавжудлиги ва ҳоказо.

**Қодиров Олим Одилевич (Андижон Давлат университети
Инглиз тили фонетикаси кафедраси катта ўқитувчиси; olimkodirov@yandex.ru)
УМУМТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИ ИНГЛИЗ ТИЛИ ДАРСЛАРИДА ТИЛ
КЎНИКМАЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ**

***Аннотация.** Ушбу мақола умумтаълим мактабларида тил кўникмалари, тинглаб тушуниш, гапириш, ўқиш ва ёзиш (ТГЎЁ)ларнинг ҳар бирини ривожлантиришга алоҳида эътибор бериб, инглиз тили дарсларини самарасини ошириш муаммоларини ўрганишга бағишланган.*

***Аннотация.** В данной статье рассматриваются проблемы повышения эффективности уроков английского языка в общеобразовательных школах, уделения особого внимания улучшению таких языковых навыков, как аудирование (listening), чтение (reading), говорение (speaking), письмо (writing).*

***Annotation.** This article is dedicated to the problem of rising efficiency of secondary school's English lessons by paying more attention to the development of each language skills, listening, speaking, reading and writing.*

***Калим сўзлар:** тил кўникмалари, тинглаб тушуниш, гапириш, ўқиш, ёзиш, ТГЎЁ, актив ва пассив тил кўникмалари, фасилитатор, экстенсив ўқиш, интенсив ўқиш.*

***Ключевые слова:** языковые навыки, аудирование (listening), чтение (reading), говорение (speaking), письмо, активные и пассивные навыки, фасилитатор, экстенсивное чтение, интенсивное чтение.*

***Key words:** language skills, listening, speaking, reading, writing, active and passive language skills, facilitator, extensive reading, intensive reading.*

Тил мулоқот қилиш ва дунё бўйлаб инсонларнинг бир-бирлари билан алоқада бўлишлари ва мамлакатлараро яхши муносабатларни ўрнатишнинг бирламчи воситасидир. Замонавий дунёда инглиз тили бошқа тилларга нисбатан турли давлатлар, мамлакатлар ва минтақаларда истиқомат қилувчи кўпроқ одамлар томонидан фойдаланиладиган тил сифатида бошқа тиллардан ажраб туриши сир эмас. У бугунги кунда медицина, инженерлик, журнализм, таълим, бизнес, илм-фан, технология ва оммавий ахборот воситалари, фармакология илмий изланишлар каби кўплаб соҳаларида етакчи роль ўйнаётган тил бўлиб қолди. Инглиз тилини халқаро тил мақомига олиб чиққан бир қанча омиллар мавжуд. Интернетдаги аксар маълумот инглиз тилида бўлганлиги туфайли бу тилни биладиган ва вебсайтлардан керакли маълумотни ўз вақтида олишга имкони бўлган мутахассисларга талаб кундан-кун ортиб бормоқда.

Юқоридаги фикрларни ҳисобга олган ҳолда айтишимиз мумкинки, инглиз тилини чет тили сифатида ўрганаётган ўзбек ёшлари бу тилни пухта ўзлаштиришлари ва ундан тўғри фойдалана оладиган мутахассислар бўлиб етишишлари бугунги куннинг долзарб масалаларидан биридир.

MUNDARIJA

FIZIKA-MATEMATIKA

Саидов Амин Сафарбаевич, Усмонов Шукрулло Негматович, Асатова Умида Пулатовна, Жоббаров Жўрабек Жуманазар ўғли, Исмаилов Шавкат Кузиевич. Нанокристаллические структуры в полупроводниковых твердых растворах $(\text{GaAs})_{1-x}(\text{ZnSe})_x$ и $\text{Ge}_{1-y}\text{Sn}_y$	3
Khayitova Khilola. Spectrum and Resolvent of the Friedrichs Model with Rank 3 Perturbation.....	7
Seytov Shavkat Jumaboyevich, Obidjonov Islombek Nuriddinxo'ja o'g'li. Coexistence Chaotic Behaviors on the Evolution of Populations of the Biological Systems Modeling by Three Dimensional Quadratic Mappings.....	14
Rakhimov Ikham Davronbekovich. A Generalized (G'/G) – Expansion Method for the Non-Linear Schrodinger Equation with Self Consistent Sources.....	18
Абидов Одилжон Салахович. Фазовий тасаввурни ривожлантиришда чизма геометриядан масалалар ечишининг ўрни.....	24

FALSAFA

Мухаммадиева Олия Нарзуллаевна. Оилавий муносабатларнинг барпо этилишида томонларнинг алоҳида роли, шарқона қарашлар ва урф-одатлар нигоҳида.....	27
Ибрагимова Найира Анваровна. Экологик ҳавфсизликни таъминлашнинг ижтимоий-фалсафий таҳлили.....	30
Жураев Бобомурод Тожиевич. Сомонийлар даври мутафаккирларининг фалсафий-ижтимоий қарашларида таълим ва тарбия масалалари.....	33
Karimova Dilfuza Abduqayumovna. Yoshlarning zamonaviy madaniy qiyofasini shakllantirish masalalari.....	37

TILSHUNOSLIK

Эгамназарова Дурдона Шухратиллаевна. Экспрессивлик категориясининг ёндаш ҳодисалар билан алоқаси масалалари.....	40
Атаджанова Нодирабегим Насимхўжа қизи. Ижтимоий гуруҳга мансублик феномени – тилшунослик объекти сифатида.....	45
Жумаев Турсунали. Фонетик реликтивлик ва унинг ўрганилиши масаласи.....	50
Umirzakov Qodirjon Toyirjonovich, Yusupov Odiljon Rasulovich. Kompyuter lingvistikasi va internet tarmog'ida tilshunoslikning o'rni va roli.....	54
Мухтарова Шахноза Файзуллаевна. Родовые отношения слов (гипонимии).....	57
Мусурманкулова Мадина Носировна. Формирование сопоставительно-диалектологической компетенции.....	60

ADABIYOTSHUNOSLIK

Sabirova Zebo Zokirovna. Ramziy-poetik obrazning badiiy-estetik yangilanishi.....	66
Турдиев Жаҳонгир Зафариддин ўғли. “Меърожнома” асарининг Истанбул нухаси ва унинг матн компонентлари.....	70
Ҳакимжонова Раъно. Заҳриддин Муҳаммад Бобур лирикасида ижтимоий мотивлар.....	73
Искандарова Нодира Баҳромбековна. Қиёсий адабиётшунослик тизимида таржима.....	76
Гадоева Мавлюда Ибрагимовна. Алишер Навоий ғазалларининг инглизча ва русча таржимасида соматизмларнинг ифодаланиши.....	80

PEDAGOGIKA

Ахмадов Олимжон Шодмонович. Бухоро амирлигида янги усул мактаблари фаолияти. Ютуқлари ва муаммолар.....	85
Қодиров Олим Одилевич. Умумтаълим мактаблари инглиз тили дарсларида тил кўникмаларини ривожлантириш.....	88
Қаршиева Дилбар Эшпўлатовна. Малакавий амалиёт педагогик касбий компетенцияларни шакллантириш омили сифатида.....	92
Polvonov Xudaybergan, Eshchanov Erkabay, Ataniyazov Otaniyoz. Organik kimyo kursining “alkenlar” mavzusini o'qitishda grafik organayzerlardan foydalanish.....	95
Ахмедова Махлиё Тоштемировна. Она тилини ўқитишда сўзларни образли ифодалашнинг билиш жараёнидаги тавсифи хусусида.....	99